

a hangzatos üres jelszavak és lélek nélkül való divatos áramlatok. Amilyen erővel küzdött ezek ellen, éppen olyan bátorsággal vette fel a harcot a megcsontosodott orthodoxia ellen. Kilencven évével is lépést tart a vallásos felfogások fejlődésével s a helyes irányzatok érvényesülésének nem kerékkötője, hanem vezére, tisztítója és irányítója volt.

Az igazi unitarizmus kizárja az elfogultságot és a vallási türelmetlenséget. A beteg léleknek emez elfajulásai távol vannak a Ferencz József lelkivilágától is. Amennyire elvárja, hogy az ő felfogása tiszteletben tartassék, éppen annyira tiszteli ő a másokét. Az üdvösségre nem csak egyetlen út vezet. Ezért tanítja „Káté”-jában, hogy a különböző felekezetek feladata, hogy a tökéletességhez vezető utak közül a legjobbat kiválasztva, azon állhatatosan megmaradjanak. A megértés és szeretet igéit hirdeti könyveiben s ezt gyakorolja cselekedeteiben. Ezért van az az osztatlan közbecsülés, amely személyét körülveszi.

Nem célunk az 1925. aug. 9-iki ünnep egyes részleteit feleleveníteni. A napilapok s a mi egyházi lapjaink is kimerítően foglalkoztak vele. Elég az, hogy akik ott voltak, azok feledhetetlen benyomásokat szereztek maguknak s mi unitáriusok jogos büszkeséggel néztünk teljes testi és szellemi erőben levő püspökünkre s áhitattal hallgattuk a kilencven éves ember bölcs élettapasztalatait.

V. A.

FŐTANÁCS UTÁN.

Egyházi Főtanácsunk november 22. és 23. napjain tartotta meg ez évi rendes ülését. Felemelő volt az ülés képe külsőleg is, mert azon a főtanács tagjainak jelentős nagy száma vett részt. Jóleső érzettel állapítjuk ezt meg, mert ebből kettős következtetést vonhatunk le. Egyik az, hogy támadott egyházi önkormányzatunk védelme iránt fokozottabban növekszik hiveinknek érdeklődése és cselekvési készsége; — s azt a kormányhatalomnak azon hibás és kicsinyes eljárása, hogy az állandóan szokásos vasuti utazási kedvezményt — ez úttal először — megtagadta, — nem béníthatja, és másfelől megállapíthatjuk azt, hogy a képviseleti rendszer részleges bevezetése nagyon bevált. Az egyházköri és egyházközségi képviselők majdnem oly nagy számban vettek főtanácsunkon részt, mint a korábban bevásztott régi tanácsosok.

A külsőségekhez tartozik annak konstatálása is, hogy a tanácskozások állandóan zsufolt érdeklődés mellett folytak, — s hogy a tanácskozásokat testvéries szeretet hatotta át. A felszólalások nemcsak helyt állók, de tárgyilagosok, tartalmasok, ügyszeretettől áthatottak és javítási célzatúak voltak. Személyi

elfogultságoknak nyomaira sem akadtunk. Ezek emelték a tanácskozásunkat — miként konstatálva is lett — parlamenti nivóra.

Lélekemelő volt az a meleg, szeretetteljes ünnepeltetés, melyben a főtanács — megnyílása után nyomban — érdemes, ősz püspökünket részesítette. Főgondnokunknak mélyen járó üdvözlő szavai alatt öröm ült az arcokon, — meghatottság csillámlott a szemekben, — s befejezte után az egész főtanács felállással, és meleg üdvözléssel adott kifejezést az ősz főpásztor iránti mélységes tiszteletének és lángoló szeretetének. Jól esik, hogy irhatjuk, miként: az ősz főpásztor iránti szeretet és ragaszkodás a halmozódó idővel nem fogy, hanem növekedik.

Hasonlóan meleg és érzékeny volt az a bucsú, melyet a főtanács az önként távozó ősz főgondnoka — báró Petrichevich Horváth Kálmán — iránt kifejezett. Az a tény, hogy a főtanács külön küldöttség útján kérte maradását, — s az a tény, amiként az ifjabb főgondnok üdvözölte a távozót, — s az a mód, miként a főtanács kifejezte irántavaló szeretetét és tiszteletét, — ezek méltók voltak úgy a távozó főgondnokhoz, mint a főtanácshoz egyaránt.

A püspöki és Egyház Képviselő Tanácsi jelentések hivek, tartalmasak, s majdnem klasszikus értékűek. Ezek érdemleges méltatására még visszatérünk, — jelenleg csak annyit említünk fel, hogy a sok örömben egy csepp öröm, — a sok fájdalomba egy parányi remény is vegyült. Az a szivós küzdelem, melyet ősi jogaink elismeréséért, önkormányzatunkért, és intézményeinkért oly elszántan folytatunk, — talán mégis kivívja a jobb belátást, a méltánylást, az elismerést a hatalmasok részéről is. Vajha oda juthatnánk már, hogy a védelmi küzdelmekre elhasznált erőt ezentul a fajunk, vallásunk, hitünk és az általános emberi kultúra fejlesztésére használhatnók és értékesíthetnők.

Nagyon érdemes férfiak választottak: a második főgondnoki-, kolozsvári kollégiumi igazgatói-, és közügyigazgatói diszes és felelősségteljes állásokba is. A kitüntető bizalom értékes hiveinket tisztelte meg. Mindeniküknek már érdemes multja van egyházunk történelmében, — s mindeniküktől még sokat várhatunk, és várunk a jövőben is. A mennyire örvendetes annak tudata, hogy minden — s különösen a főgondnoki állásra is — több méltó és érdemes emberünk van, — annyira elismerendő az, hogy mégis lehetővé tették az egyhangu választást. Öntudatos unitáriusságra vall minden állásra az idő szerint legalkalmasabbnak előbocsátása. Felügyelő gondnoki karunk is igen értékes egyénekké gyarapodott.

Tévesnek találjuk törvényünknek azon rendelkezését, hogy mindaddig új egyházi tanácsos nem választható, míg a már választottak száma a képviseleti rendszer részleges bevezetésével kontingentált számra le nem száll. Nem tartjuk helyesnek a rendszerinti felujulásnak évtizedre szóló elzárását. Sok joga-

sult érdem és várakozás kopogtatását halljuk már is a főtanácsunk ajtaján. Aránylagos apasztással kell e kérdést kezelnünk, még ha később is következik be a tervelt tagleszállítás. Ép erre tekintettel melegen üdvözljük a Főtanácsi bizottság azon javaslatát, mely a kérdést revízió tárgyává kívánja tenni.

Hiveink önkéntes adománya és alapítványa újra örvedetesen buzogott. Aranylapjai ezek egyháztörténelmünknek. Hol legnagyobb a szükség, — ott legközelebb Isten. Egyetlen Istenünknek a hitünk és vallásunk iránti szeretete, támogatása, és kitartásra biztatása nyilvánul meg az önkéntes adományozókban és alapítványozókban. Vajha az egyetemes egyházi adó terén is azonos buzgalomról számolhatnánk be. Itt még hézagokkal találkozunk. E téren még — szorványosan bár — de még mindég található idegenkedés, félreértés, és bántó félremagyarázás. Pedig ez nem unitárius vonás — más felekezetek bántó behatása, rossz példája vezetheti félre hiveinknek egy részét. Nagyon ajánljuk az ősi erkölcsainkhez és erényeinkhez való visszatérést itt is.

Főtanácsunk tagjainak hatalmas érdeklődése nyilatkozott meg a Nyugdíj szabályzat módosításának tárgyalásánál. A felszólalások mindenikének főleg a már régi nyugdíjasaink sanyarú helyzete fájt, s részükre kívánták a mindennapi megélhetést nyújtani, biztosítani. Nyugdíj intézetünk vezetőinek jutott az a nehéz feladat, hogy az intézmény kezdő voltának, és helyzetének kimutatásával a nagyobb anyagi segítség mai lehetetlenségét bizonyítsák. Sikerült is nekik, mert a főtanács bölcsessége az eddigi segítség háromszorosánál magosabb segítséget meg nem szavazott, — mert az alap veszélyeztetése nélkül meg nem szavazhatott. Ez is jelentős megterheltség, de mégis csak valami. Természetesen nem elegendő. Ha már az alap ma többet meg nem bír, nem kellene-e azon gondolkoznunk és megkísértenünk, hogy egy egyházi gyűjtéssel a szegény öregek életét elviselhetőbbé tegyük? Egy ily gyűjtés bevezetése nem látszik eredménytelennek.

Hatalmas érdeklődés tárgyai voltak az iskolai és tanügyi jelentések, s főleg a nyári vasárnapi tanítás és a vallástanításra vonatkozók. Öntudatos és erélyes mentő és védelmi tevékenység bevezetését szorgalmazta valamennyi. Ez természetes is, hisz ma már nyilvánvaló, hogy a kormányhatalom minden igyekezete arra irányul, hogy az ifjúság nevelését az egyház kezéből kicsavarja. Kezdi az óvodákon, — folytatja az elemi iskoláztatáson, — ez évben már vérzőleg beleavatkozott a középiskolai vizsgáztatásokba is, — s az egyetemi oktatást már egészen kezébe vette. Lesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága? — kérdezte Petőfink. Fennállhat-e? nemes hivatását teljesítheti-e az egyház, ha ifjúságának nevelése az egyházzal ellenséges gondolkodású és érzelmű egyének által végeztetik? Jogosult az aggály. Öntudatos cselekményre mutat, ha a főtanács ott

ragadja meg ifjúságunk egyházi nevelését, hol az államhatalom bele nem avatkozhat. Az óvodai-, elemi népiskolai-, és a középfokú oktatás terén tehát az államhatalom tulkapásai ellen védekezik továbbra is elszántan és kitartással; — míg a 14—21 éves ifjúságra törekszik öntudatos valláspolitikát bevezetni, — kifejtetni. A felszólalásokból megnyugvással állapíthatta meg főtanácsunk elnöke, hogy főtanácsunk tagjai felismerték a fenyegető veszélyt, — sorakoztak a termelő munkára; — s jogosultan hangozathatta, hogy e téren ma már nem elegendő csak a kötelességteljesítés; — ma már sokkal többet, — hivatást kell érezni és teljesíteni minden lelkipásztornak, minden egyházközségi és egyházi intézmény vezetőnek, — s mindannyiunknak fokozott munkát kell kifejtetni, és eredményt kell kikovácsolni, hogy hitünk és egyházunk jövőjét biztosíthassuk. Reméljük, hogy ez a megállapítás és intelm minden hivatottnál megszívlelésre talált, — s jövő főtanácsunkon már fokozottabb eredményekről számolhatunk be; — valamint reméljük azt is, hogy E. K. Tanácsunk a siker bevezetésére és biztosítására alkalmas rendelkezéseket bocsát ki. Ez égetően fontos kérdést mindenestre nyilvántartjuk.

A jövő évi főtanácsra halasztatott az egyházközségi-, egyházköri-, és központi pénztárkezelési és számvevősegi szabályzat érdemleges letárgyalása. Értjük, és indokoltnak találjuk azt a gondosságot, mellyel egyházi vezetőségünk e fontos ügyet kezeli. Egy igen jelentős és értékes javaslatot készített ezekben egyik szakértő atyánkfia, melyet egyházköri közgyűléseink már letárgyaltak, s véleményeikkel felterjesztettek. Méltányoljuk azt az álláspontot, mely a javaslatnak több részét nem a szervezeti törvénybe, hanem annak végrehajtási utasításába kívánja befoglalni; — valamint méltányolnunk kell azok nézetét is, kik a javaslatnak az egyházközségekre — s talán az egyházkörökre is — vonatkozó rendelkezéseit ez idő szerint nem találják megfelelően végrehajthatónak. Nyomós érvek csoportosíthatók amellet is, hogy az egyházközségi vagyonkezelés nem csupán pénzügyi mivelet, s hogy az esperesi ellenőrzés eddigi módja is lehetőleg fenntartandó. Reméljük, hogy a jövő évi főtanácsunk* elé már minden oldalt és érvet mérlegelő módon lesz E. K. Tanácsunk által e javaslat előterjesztve.

Kifejezésre jutott főtanácsunkon az az óhaj is, hogy a jövő évben zsinati főtanács tartassék. Melegen üdvözöljük e tervet. Vannak komolyan mérlegelendő nehézségei a kivitelnek, de valamennyi nehézség eltörpül az előtt az erkölcsi eredmény előtt, melyet abban találunk, hogy egyetemes egyházunk összes vezetősége közvetlenül érintkezik a falu népével; — kezet szoríthat testvériesen, — s egyetértése és együttértése által egymást serkenti, erősíti a több munkára és jobb jövő megteremtésére.

Összesített vagyonmérlegünk, számadásaink és költség-

veléseink eredménye szomorú képet mutat. Okozatos következménye ez birtokaink agrár kisajátításának, és értékpapirjaink kamatjövödelme elmaradásának. Ezek a számadások és költségvetések beszélő bizonyosságai annak a töprengő és küzködő verejtékes munkának, melyet egyházunk vezetősége kifejt a mai helyzet fenntarthatása és egy jobb jövő megalapozása végett. Emberé a munka, — Istené az áldás. A lelkiismeretesen, hiven teljesített munka alapján minden reményünk meg lehet, és meg van arra, hogy Főtanácsunk értékes munkálkodását a jó Istenünk segedelme és áldása követni fogja.

Feza.

AZ UNITÁRIUS IRODALMI TÁRSASÁG ÉVI KÖZGYŰLÉSE ÉS DÍSZGYŰLÉSE.

1.) A közgyűlés.

Az U. I. T. választmányi és rendes közgyűlését 1925. nov. 20-án d. u. 5 órakor tartotta meg főtisztelendő Ferencz József püspök úr elnökle mellett a megjelent tagok jelenlétében.

Miután elnök a megjelentek üdvözlését követőleg a gyűlést megnyitja, dr. Borbély István főtitkár bejelenti, hogy dr. Ferenczy Géza főgondnok, a Társaság igazgatója nem lehet jelen s így helyette ő olvassa fel a Társaság pénzeinek elhelyezésére vonatkozó jelentést.

Gyűlés a jelentést tudomásul veszi s az Általános Kereskedelmi Rt.-nál történt újabb részvényvásárt elfogadja.

Következik Gálffy Zsigmond pénztáros jelentése.

Majd dr. Kiss Elek számol be a Ker. Magv. 1925. évi előfizetési díjának befizetéséről s a nyomdának történt kifizetésekről. Itt sajnálatosan tünt ki, hogy az előfizetési díjjal oly sokan tartoznak, hogy csak ezen a címen a Társaságnak 1925-re közel 50 000 lei követelése van az előfizetőknél. Ajánlja, hogy a hátrálék és előfizetés beszédésére kérje meg elnökség a körüli espereseket, kik a vizsgálószék alkalmával beszédhetik az összegeket. Közgyűlés ilyen értelemben határoz.

Jelenti tovább, hogy a lelkészek (34) kongruájából negyed-évenként levont 100 leu összegekből kifizette a négy egyházi lap árát s a megmaradt 8010'40 leit irodalmi alapként betéti könyvön helyezte el az Erd. pénzváltó és leszámítoló banknál.

E megvizsgált és helyesnek talált számadásokat gyűlés elfogadja s egyszersmind meghatározza, hogy jövőben 2 tagból álló bizottsággal is felülvizsgálattja a számadásokat.

Miután Gálffy Zsigmond pénztáros sok elfoglaltsága miatt nem vállalja az összes különböző jelenlegi számadásokat magábfoglaló pénztarósságot, gyűlés a Gálffy Zsigmond és